

Eva Ulvund innleder fagdagene. Foto: Sissel Jenseth

Hva har håndverk og identitet med hverandre å gjøre?

Eva Ulvund, prosjektleder for fagdagene til Sosialterapeutisk Forbund

For elevene på 1920-tallet var håndarbeid og sløyd lagt opp slik at de skulle være rustet for oppgaver i og rundt hjemmet i sine voksne liv. De skulle kunne de ferdigheter som en husmor kunne. En må øve ganske mye før en får til attersting og knapphullsting. Det var ikke alltid moro å sitte der å lappe og stoppe seg gjennom 7 års skolegang, men det var en mening med det!

Normalplanen fra slutten av 1930-årene stilte krav

om å kunne mestre spesifikk kunnskap og den satte minstekrav.

En ny skolelov, Mønsterplanen, ble satt i virksomhet etter en lang forsøksperiode på 1970-tallet. Da endret håndarbeidstimen navn til Forming, og faget omfattet håndarbeid, sløyd, skriving og tegning.

Formingsfagets intensjon var å formidle kunnskap og ferdigheter som var meningsfulle for elevene i grunnskolen. Leseplanen la vekt på å utvikle kreativitet og fantasi, men kravene til innhold i

undervisningen ble mer til forslag om hva man kunne gjøre i timene. Faglærere i forming var ikke vanlig i barneskolen.

Det skjedde store forandringer i håndarbeidsfaget på 70- og 80- tallet. L97, reformen i folkeskolen, hadde i utgangspunktet faglige krav til hva kunst- og håndverksfaget skulle inneholde på hvert trinn. Det kom også teori som kunsthistorie og arkitekturhistorie, som skulle knyttes til den praktiske virksomheten.

Reformen ble svekket av Kunnskapsløftet i 2006, for der ble det krav om at undervisningen skulle kunne ut i muntlig og skriftlig drøfting. At man oppsummerer muntlig er vel og bra, men kanskje noe av egenarten i faget blir borte hvis man ikke lar fagets basisferdigheter få spille hovedrollen? Kanskje det trengs en bevisstgjøring rundt egenarten til kunst- og håndverksfagene? Altså praksis!

I 2010 ble det gjennomført en kartlegging av tilstanden for kunst og håndverksfaget i Norge av professor Anne Bamford, og den avslørte at vi ikke har så mye å være stolte av. (Anne Bamford studerte studentarbeider ved Høgskolen i Telemark, Notodden).

Rapporten berører tre problemstillinger: Hva gjøres innenfor kunst- og kulturoplæringen, og på hvilken måte? Hvordan er kvaliteten på opplæringen, hva er mulighetene og utfordringene? I 1974 utgjorde estetiske fag 19,7 % av timetallet i grunnskolen. I 1987 var tallet sunket til 16,2 % og i dag går 12,5 % av timene til estetiske fag.

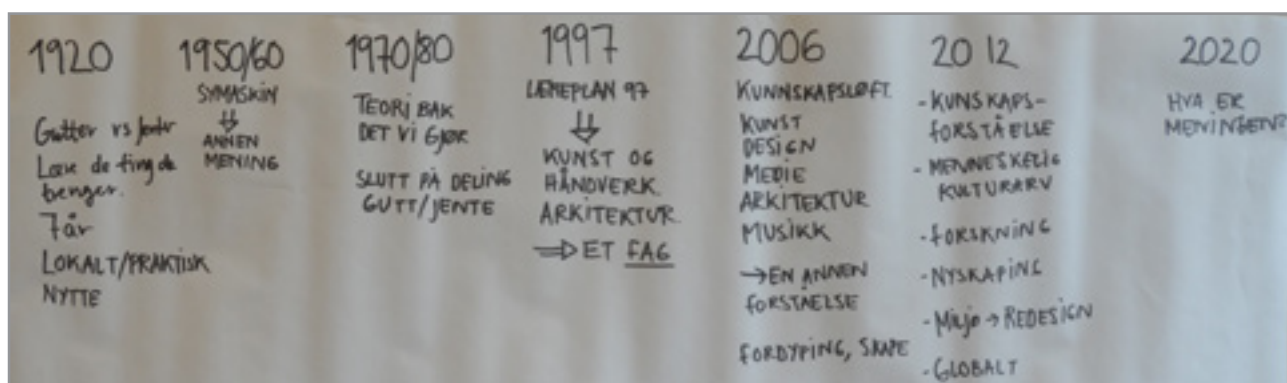
Rapporten viser også, at vi ikke klarer å inkludere alle i opplæringen. Barn og ungdom med annen kulturell bakgrunn enn norsk, samt barn med spesielle behov, deltar i betydelig mindre grad. Den største mangelen er, ifølge Bamford, at det ikke kreves kompetanse hos lærerne fra første til syvende trinn. Den største utfordringen gjelder lærerne og deres manglende kompetanse.

Fra 1920 til 1950/60 så de fleste barn håndarbeid og sløyd utført i hjemmet. Barnene hadde forbilder og mange lærte å strikke, sy og spikke i hjemmet. Fra slutten av 1950-tallet - som i dag - må vi ikke lære å sy knapphuller for hånd - vi må lære å håndtere symaskinen. Vi trenger ikke å strikke sokker for å holde på varmen.....vi kan kjøpe dem! Vi sparer både tid og penger! Tid til læring. Det er så mye læring i å utvikle praktiske ferdigheter og «ting tar tid».

Det er bare 40 år siden jenter og gutter fikk håndarbeid sammen. Før den tiden var det jenters del av allmenndannelsen. Det er ikke likestilling å si at nå gjør alle alt. Det må være bevissthet på at det handler om kunnskaper som er veldig varierte. Når kunnskapen blir borte og man ikke vet hvordan ting blir til, så blir en stor del av historien uvesentlig.

Å lære håndverk i en sammenheng, å lære å se forbindelsen bakover i tid, er viktig for å forstå den tid vi lever i nå og gir oss samtidig muligheten se fremover!

Det må være en mening med det - også inn i fremtiden.

1920-30	1950-60	1970-80
<p>DEN NASJONALE KULTURARVEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Håndarbeid • Sløyd <p>LOKALT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Normalplanen <p>Lagt opp slik at elevene skulle være rustet for oppgaver i hjemmet i sitt voksne liv. 7 års folkeskole Ferdighetene i håndarbeid og sløyd hadde en mening. Håndarbeid og husflid var hedersbegreper!</p>	<p>SYMASKINEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Håndarbeid • Sløyd <p>Det er ikke lengere så viktig om du kan sy et knapphull for hånd!</p> <p>Det er ikke lengere så viktig å kunne sy og reparere en skjorte</p>	<p>TEORI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mønsterplanen • Sløyd • Forming • Tegning • Skrivning <p>Gutter og jenter har undervisning sammen.</p> <p>Strikkemaskinen</p> <p>Det er ikke lengere så viktig å kunne strikke egne plag.</p>

1997	2006	2012 - 2020
<p>KREATIVITET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ble et eget fag! • Kunst og Håndverk • Kreativitet • Tekstillinje <p>GRUPPEOPPGAVER</p> <p>Selvvalgte elevoppgaver – ofte gruppeprestasjoner. Kreativitet er det viktigste.</p>	<p>KUNNSKAPSLØFTET</p> <p>Det ble krav om at undervisning skulle kunne ut i muntlig og skriftlig drøfting.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunst & Design • Arkitektur • Media • Musikk • Dans <p>Å SKAPE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjøre noe du er stolt av • Eget uttrykk • Vis hvem du er og hva du kan! <p>Identitetsskape?</p>	<p>DEN MENNESKELIGE KULTURARVEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • ReDesign & Miljø • Å skape på nytt <p>GLOBAL</p> <p>FORSTÅELSE og FORDYPNING FORSKNING</p> <p>Museene blir viktige arenaer i faget kunst og håndverk, både som inspirasjonskilde og som kunstformidler.</p> <p>Være bevisst på:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samarbeid med andre • lærerkompetanse • Miljø • Valg av materialer • Andre kulturer <p>Den menneskelige kulturarven</p>